לא שיעקר יעקב ממקומו אלא ישראל עיקר ויעקב טפל לו וכן הוא אומר [1]אל תזכרו ראשונות וקדמוניות אל תתבוננו אל תזכרו ראשונות זה שעבוד מלכיות וקדמוניות אל תתבוננו זו יציאת מצרים [2]הנני עושה חדשה עתה תצמח תני רב יוסף זו מלחמת גוג ומגוג משל למה הדבר דומה לאדם שהיה מהלך בדרך ופגע בו זאב וניצל ממנו והיה מספר והולך מעשה זאב פגע בו ארי וניצל ממנו והיה מספר והולך מעשה ארי פגע בו נחש וניצל ממנו שכח מעשה שניהם והיה מספר והולך מעשה נחש אף כך ישראל צרות אחרונות משכחות את הראשונות: [3]אברם הוא אברהם בתחלה נעשה אב לארם ולבסוף נעשה אב לכל העולם כולו שרי היא שרה בתחלה נעשית שרי לאומתה ולבסוף נעשית שרה לכל העולם כולו: תני בר קפרא כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה שנאמר [4]והיה שמך אברהם רבי אליעזר אומר עובר בלאו שנאמר [4]ולא יקרא עוד [את] שמך אברם אלא מעתה הקורא לשרה שרי הכי נמי התם קודשא בריך הוא אמר לאברהם [5]שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב ה"נ שאני התם דהדר אהדריה קרא דכתיב [6]ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב מתיב רבי יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבידא [7]אתה הוא ה' האלהים אשר בחרת באברם אמר ליה התם נביא הוא דקא מסדר לשבחיה דרחמנא מאי דהוה מעיקרא:

הדרן עלך מאימתי

היה [א]קורא בתורה והגיע זמן המקרא אם כוון לבו יצא בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר [ב]באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם אלו הן [ג]בין הפרקים בין ברכה ראשונה לשניה בין שניה לשמע בין שמע לוהיה אם שמוע בין והיה אם שמוע לויאמר בין ויאמר לאמת ויציב ר' יהודה אומר [ד]בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק אמר ר' יהושע בן קרחה למה קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך מקבל עליו עול מצות והיה אם שמוע לויאמר שוהיה אם שמוע נוהג בין ביום ובין בלילה [ה]ויאמר אינו נוהג אלא ביום בלבד: **גמ'** ש"מ [ו]מצות צריכות כוונה מאי אם כוון לבו לקרות והא קא קרי בקורא להגיה: ת"ר ק"ש ככתבה דברי רבי וחכ"א [ז]בכל לשון מ"ט דרבי אמר קרא והיו בהוייתן יהו ורבנן מאי טעמייהו אמר קרא שמע בכל לשון שאתה שומע ולרבי נמי הא כתיב שמע ההוא מבעי ליה השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיך ורבנן סברי להו כמאן דאמר לא השמיע לאזנו יצא ולרבנן נמי הא כתיב והיו ההוא מבעי להו שלא יקרא למפרע ורבי שלא יקרא למפרע מנא ליה נפקא ליה מדברים הדברים ורבנן דברים הדברים לא דרשי למימרא דסבר רבי דכל התורה כולה בכל לשון נאמרה דאי סלקא דעתך בלשון הקודש נאמרה והיו דכתב רחמנא למה לי איצטריך משום דכתיב שמע למימרא דסברי רבנן דכל התורה כולה בלשון הקודש נאמרה דאי סלקא דעתך בכל לשון נאמרה שמע דכתב רחמנא למה לי איצטריך משום דכתיב והיו: ת"ר והיו שלא יקרא למפרע הדברים על לבבך יכול תהא כל הפרשה צריכה כוונה תלמוד לומר האלה עד כאן צריכה כוונה מכאן ואילך אין צריכה כוונה דברי ר' אליעזר א"ל רבי עקיבא הרי הוא אומר

אשר

גמ' לא שיעקר יעקב ממקומו. שהרי מצינו שקראו הקב"ה יעקב אחר זאת ברכתו למצרים שנאמר ויאמר אלהים לישראל ויאמר יעקב יעקב ויאמר הנני (בראשית מו): **הנני עושה חדשה.** בתר אל תזכרו ראשונות כתיב: **בתחלה אב לארם.** לאנשי מדינתו שמארץ ארם היה שנאמר בעבר הנהר ישבו אבותיכם (יהושע כד) ואומר אל ארם נהרים אל עיר נחור (בראשית כד): **אב לכל העולם.** אב המון גוים (שם יז): **שרי.** לשון יחיד משמע שרתי: **מסדר שבחיה.** דמעיקרא אשר בחרת בו בהיות שמו אברם ושמת שמו אברהם:

הדרן עלך מאימתי

היה קורא בתורה. פרשת ק"ש: **והגיע זמן המקרא.** זמן ק"ש: **בפרקים.** בין ההפסקות ולקמן מפרש להו במתניתין בין (ב)פרשה ראשונה לשניה בין שניה לשמע כו': **שואל מפני הכבוד.** שואל בשלום אדם נכבד שראוי להקדים לו שלום: **ומשיב.** שלום אם הקדימו לו. ובגמרא(ג) פריך כיון דשואל פשיטא דמשיב: **ובאמצע.** באמצע הברכה או הפרשה: **מפני היראה.** אדם שהוא ירא מפניו שלא יהרגהו אבל מפני הכבוד לא: **ר"י.** בגמרא מפרש פלוגתייהו: **בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק.** בגמרא (ד' יד.) מפרש טעמיה: **והיה אם שמוע נוהג בין ביום בין בלילה.** דמשתעי בתלמוד תורה דכתיב (דברים יא) ולמדתם אותם את בניכם: **ויאמר אינו נוהג אלא ביום.** דמשתעי בציצית שאינה נוהגת אלא ביום דכתיב וראיתם אותו(ד) פרט לכסות לילה (שבת ד' כז:): **גמ' ש"מ מצות צריכות כוונה.** שיהא מתכוין לשם מצות ותקשה לרבה דאמר במסכת ראש השנה (דף כח.) התוקע לשיר יצא: **כוון לקרות.** אבל לצאת ידי מצוה לא בעינן שיהא מתכוין אלא לקרות בתורה בעלמא: **הא קא קרי.** הא בקורא קא עסיק מנא ומאי דקתני היה קורא בתורה: **בקורא להגיה.** את הספר אם יש בו טעות דאפילו לקריאה נמי לא מתכוין: **ככתבה.** בלשון הקדש: **מדברים הדברים.** דהוה ליה למכתב והיו דברים האלה (דברים ו) למדרש שיקרא הדברים כסדרן ולא למפרע כגון ובשעריך ביתך מזוזות: **לימא קסבר ר' וכו'.** מדאיצטריך ליה קרא לק"ש שתהא ככתבה סבירא ליה בשאר כל התורה בכל לשון נאמרה לקרות: **משום דכתיב שמע.** דלא תדרוש שמע בכל לשון שאתה שומע כרבנן: **עד כאן.** עד על לבבך:

איכא

היה קורא אם כוון לבו יצא. בירושלמי אמרינן (א) ברכות אינן מעכבות דאע"פ שלא אמר שתים לפניה ושתים לאחריה יצא דאם לא כן תקשי מאי מהני אם כוון לבו הרי לא בירך תחלה. וא"ת הא (ב) בפ"ק (ד' יב.) מסקינן סדר ברכות אין מעכבות הא ברכות מעכבות. וי"ל דהתם איירי בצבור. דיקא נמי דקתני אמר להם הממונה:

ובאמצע שואל מפני וכו'. ופסק רבינו שמעיה דבמקום שאסור לספר אסור לדבר אפילו בלשון הקודש וכן משמע מתוך מתניתין. ובירושלמי קאמר אפילו באמצע הפסוק רב הונא בשם רב יוסף אמר ודברת בם מכאן שיש לך רשות לדבר בם. והיינו נמי דאמרי' בפ"ק דיומא (דף יט:) ודברת בם ולא בתפלה פירוש שאין משיבין בה מפני הכבוד: **בקורא** להגיה. פירש בקונטרס שאין מתכוין לקרות. תימה אכתי הא קא קרי. ע"כ נראה[א] בקורא להגיה שאינו קורא התיבות כהלכתן וכנקודתן אלא ככתיבתן קרי כדי להבין במסרות וביתרות כמו לטטפת ומזוזת ואם כוון לבו לאו דוקא אלא כלומר לקרות כדין כנקודתן וכהלכתן:

וחכמים אומרים בכל לשון. אומר הר"י דהלכה כחכמים דהלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו (עירובין ד' מו:) ועוד דרבנן סבירא להו כמאן דאמר לא השמיע לאזנו יצא וכותיה פסקינן לקמן (ד' טו:):

(ו)**בלשון** הקדש נאמרה. פירש רש"י פרק שני דמגילה (ד' יז: ושם) לקרות בתורה. ולא נהירא(ס) דהא עזרא תיקן קריאת התורה ומקמי דאתא עזרא והיו למה לי. וי"ל דמיירי בפרשיות המחוייבין לקרות דאורייתא כמו פרשת זכור[ב] (ס)אי נמי מקרא בכורים ווידוי מעשר ופרשת חליצה שמצוה בתורה לקרותן אעפ"כ בכל לשון נאמרה בסיני שכל דבור ודבור שהיה יוצא מפי הקב"ה היה מתחלק לשבעים לשון(ע):

עד כאן מצות כוונה. עד בכלל מאלך שני פסוקים אלו מדברים ביחוד ה' באהבתו וביראתו:

אשר

מסורת הש"ס

א) תוספתא פ"א הי"ג ומכילתא פ' בא, ב) [פי' תוס' ע"ז ב: ד"ה אלו וכו' ותוס' מגילה שהיה לפניהם גי' אחרת], ג) תוספתא פ"א הי"ד, ד) [ר"ה דף כח:], ה) [עיין בן קרחה פירשו תוס' בשבת קנ. וכ"כ קיג. ופי' תוס' פסחים קיג. ובכורות נח.], ו) [פי' תוס' לקמן יד:], ז) פ"ח אלה, ח) [עירובין נה: פסחים קיד:], ט) סוטה לג: מגילה דף יח., י) [פי' תוספות סוטה לג: ד"ה ורבנן], כ) [ע"ב], ל) [נ"ל ברכה], מ) [במדבר טו], נ) [נ"ל בכל לשון], ס) [פ"ט במגילה תד"ה כל], ע) [מלאי שבת פט.],

תורה אור השלם

1. אַל תִּזְכְּרוּ רִאשֹׁנוֹת וְקַדְמֹנִיּוֹת אַל תִּתְבֹּנָנוּ: ישעיהו מג יח
2. הִנְנִי עֹשֶׂה חֲדָשָׁה עַתָּה תִצְמָח הֲלוֹא תֵדָעוּהָ אַף אָשִׂים בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ בִּישִׁמוֹן נְהָרוֹת: ישעיהו מג יט
3. אַבְרָם הוּא אַבְרָהָם: דברי הימים א א כז
4. וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ: בראשית יז ה
5. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם שָׂרַי אִשְׁתְּךָ לֹא תִקְרָא אֶת שְׁמָהּ שָׂרָי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ: בראשית יז טו
6. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֹת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי: בראשית מו ב
7. אַתָּה הוּא יְיָ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בְּאַבְרָם וְהוֹצֵאתוֹ מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְשַׂמְתָּ שְּׁמוֹ אַבְרָהָם: נחמיה ט ז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה היה קורא וכו' בירושלמי אמרי' ואם אומרת ברכות: (ב) באד"ה וא"ת הא. נ"ב פי' דילמא הא דברכות מעכבות זו דוקא [שלא בירך כלל] ברכות. אבל אם קרא ק"ש [לאחר] לך דילא אם בירך הברכות [אח"כ] למעכבות:]

גליון הש"ס

גמ' כל הקורא כו'. מג"א סימן קנו ועיין פר"ח פ"ט פ"ו:

פרק היה קורא

גמ' ההוא מבע"ל כו'. עיין תוס' סוטה ייז ע"ב ד"ה דכתיב: תוס' ד"ה בלשון בו' דהא קורא כו'. עיין מג"א ריש סימן קל"ה:

רב ניסים גאון

מותיב ר' יוסי בר אבין ואיתימא ר' יוסי בר זבדא אטו אברהם מי לא הדר קרייה רחמנא אברם ובתוספתא נמי [ספ"א דמכילתין] בענין זה המקום אברם הוא אברהם אע"פ שחזר וקרא את אברהם אברם אינו לגנאי אלא לשבח כי הוא אברם עד שלא נדבר עמו הוא אברהם משנדבר עמו וי"ש ששואלין למה נשתנה שמו של אברהם ושמו של יעקב ולא נשתנה שמו של יצחק ופשטה של שאלה זו כי אברהם ויעקב אבותיהם קראום באותן השמות ולפיכך גידלם הקב"ה בשמות שקרא להן הוא אבל יצחק הקב"ה קראו בזה השם קודם שנולד כדכתיב (בראשית יז) אבל שרה אשתך יולדת לך בן וקראת את שמו יצחק ואית במכילתא דר' ישמעאל [בפ' בא] יצחק לא נשתנה שמו למה שנקרא שמו מפי הקב"ה ובגמרא דבני מערבא (בסימא דהאי פירקא) מפני מה נשתנה שמו של אברהם ושמו של יעקב ושמו של יצחק לא נשתנה אילו אבותיהם קראו אותן בשמן אבל יצחק הקב"ה קראו. ארבעה נקראו עד שלא נולדו יצחק וישמעאל יאשיה ושלמה: **סליק פירקא קמא**

פירקא תנינא שמעת מינה מצות צריכות כוונה. איתיה להדיא דהא מילתא בפרק ראוהו בית דין במסכת ראש השנה (דף כח:) דקאמר אלמא קא סבר רבא מצות אין צריכות כוונה ואיתיביה אביי כמה תיובתא ולבסוף אוקמי' אלא אמר רבא לצאת לא בעי כוונה לעבור בזמנו לא בעי כוונה שלא בזמנו בעי כוונה:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ב מהלכות ק"ש [ה"א] סמג עשין יח טור שו"ע או"ח סי' ס סעיף ה:
ב ב מיי' שם הלכה טו טז סמג שם טוש"ע או"ח סי' סו סעיף א:
ג ג ד מיי' שם הלכה יז סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:
ד ה מיי' פ"ב מהלכות ציצית הלכה ז סמג עשין כו טוש"ע או"ח סימן יח סעיף א:
ה ו מיי' [פ"ב מהלכות ק"ש הל' א] [פ"ב מהל' שופר הלכה ד] טוש"ע או"ח סימן ס סעיף ד:
ו ז מיי' פ"ב מהל' ק"ש הלכה י סמג עשין יח טוש"ע או"ח סימן סב סעיף ב:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב. ור"ח פי' בקורא להגיה וכו'. ב. בתוס' רי"ש כתב. כגון פ' שקלים ופ' זכור ופרה אדומה וכיוצא בהם (ועיין במגיה שכתב שבכת"י ובדפו"י איתא בתוס' דידן פרה אדומה).

מוסף רש"י

אמר ר' יהושע בן קרחה. הא דגרסינן בכולה הש"ס ר' יהושע בן קרחה היינו בן של ר' עקיבא, כדגרסינן התם (שבועות ו.) אמר לו ר' יהושע בנו של ר"ע לר"ע (בכורות נח. ועי' תוס' שם). מצות צריכות כוונה. שהעושה מצוה צריך שיכוין בה לצאת ידי חובתו (עירובין צה:). ק"ש ככתבה. בלשון הקדש ולא בלשון אחר (מגילה יז.). בהוייתן. בלשון הקדש (שם). דכל התורה כולה בכל לשון נאמרה. לקרות בבית הכנסת (סוטה לג.). אצטריך משום דכתיב שמע. אצטריך והיו דלא תדרשיה לק"ש בכל לשון, אלא להשמיע לאזניו (שם).

רבינו חננאל

מתני'. היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא אם כיון לבו יצא. אוקימנא למתניתין בקורא להגיה, שאינו קורא המילה בניקודה אלא בכתיבה, כגון מיקרא קורהו מקרא כלומר חסר יו"ד, כענין הזה הוא קורא להגיה וזה שצריך לכוין את לבו. אבל מי שהיה קורא במסורת המקרא והגיע זמן קריאת שמע בעת שהוא קורא בפרשת שמע, אע"פ שלא קרא בכוונת הלב בשעת קריאת שמע יצא. שמעינן מיניה דמצות אינן צריכות כונה וברכות אינן מעכבות זו את זו. ובפירוש אמרו בתלמוד ארץ ישראל אמר ר' אבין ואת אומרת ברכות לא מעכבות. והא דאוקימנא למתני' דתמיד ברכות אין מעכבות זו את זו, הני מילי שלא כסדרן, אבל לקרות ק"ש (אפי') בלא ברכה לא. והני מילי בצבור. וההיא דפ"ק דיומא דמתרץ הא בפרק ראשון הא בפרק שני, לאו דוקא פרק ראשון, אלא משום ר"ע נקט פרק ראשון, אבל אין צריך כונה כי אם פסוק ראשון וגבי הכהנים נשנית, ומתני' דהכא ביחיד כדתנן היה קורא בתורה. שואל מפני הכבוד. פירוש שואל בשלום אדם נכבד שראוי להקדים לו שלום. ומשיב שלום למי שמקדים לו שלום. תנו רבנן קריאת שמע ככתבה. פירוש, קרית שמע בלשון שנכתבה בסיני דהיא לשון קדש דברי רבי. וחכמים אומרים בכל לשון שקראה יצא. מאי טעמא [דרבי] אמר קרא (והיו) בהוייתן יהו, כלומר שהן עכשיו וכנתינתן יקרא לעולם. והלכה כחכמים דהא אפילו רבי דפליג אחכמים הכא, סתם לן כחכמים, דבפרק ואלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה ווידוי מעשר וק"ש ותפלה וברכת המזון ושבועות העדות ושבועות הפקדון. [ולרבנן נמי הא כתיב והיו ההוא מיבעי ליה שלא יקרא למפרע. כלומר יהיו כמות שהן. ולרבי מהדברים, כלומר הדברים כסדרן]. למימרא דסבר רבי כל התורה כולה בכל לשון נאמרה. פירוש הא פשיטא דבשעת מתן תורה ניתנה למשה בלשון קודש, והאי דקאמר בכל לשון היינו אם ניתנה להעתיקה בלשון אחר או לא.